

4/2

Dagens Nyheters uppfattning

i striden kring Expressen har efterlysts av flera tidningar. Att någon sådan uppfattning inte uttalats beror på frågans ömtåliga karaktär. Inte så att Dagens Nyheter skulle generas sig för att instämma med eller kritisera Expressen eller att denna tidning skulle ålägga sig några dylika hämningar gentemot oss; det finns många exempel på ömsesidiga instämmanden och kanske än flera på energisk polemik mellan de båda tidningarna. Men redan när det gäller rent politiska problem är det vanligt att man söker misstänkliggöra de av samma företag ägda tidningarna vare sig de samarbetar eller strider; förra fallet talas det om likriktning, i senare fallet om ett försök att vinna största möjliga antal läsare genom att företräda skilda opinioner. I en fråga som rör Expressens journalistik i allmänhet är vi därför väl medvetna om att varje uttalande från Dagens Nyheters sida kommer att tolkas mot bakgrunden av förment tarvliga motiv. Då vi blir tillfrågade vill vi emellertid gärna svara. I det hela synes oss denna diskussion, även om den innefattat några befogade anmärkningar, ha snedvridits genom att man inte diskuterat konkreta detaljer, utan rört sig med ytterligt allmänna talesätt; man har också talat om en enda tidning såsom skild från alla andra, under det att var och en vet att i fråga om de

synpunkter som anlagts Sveriges stora tidningar företer de mest olika nyanser. Vad själva de ledare i Handelstidningen beträffar som utgjorde utgångspunkten för hela debatten synes de vara på en gång fulla av generaliseringar utan illustrationer och av svåra överdrifter.

4/2

Bibeln vapen i rasdebatten

Gud, Bibeln och Kristi lära åberopas flitigt i den sydafrikanska rasdebatten, varje mening i kampen för och emot segregationen stöds med bibelcitat och bibelfolkningar, skriver Herbert Tingsten på kultursidan i en artikel om kyrkorna och raserna i Sydafrika. Den reformerta kyrkan, som omfattar det stora flertalet boer, stöder det vita våldet och segregationen, medan samtliga övriga kyrkor mer eller mindre energiskt bekämpar regeringens raspolitik.

Se sidan fyra, spalt tre

Kyrkor och raser i Sydafrika

Anglikanen fader Trevor Huddleston besöker svarta skyddslingar.

SYDAFRIKA kallas kristet. Det är befogat från kvantitativ synpunkt: det överväldigande flertalet vita och färgade och en majoritet av de svarta tillhör kristna samfund. Det är också befogat med tanke på den inom den vita härskarklassen rådande ideologin. Man talar ständigt om den kristna civilisationen i Sydafrika; på ett sätt som hos oss är okänt åberopar statsmännen Gud, Bibeln och Kristi lära. Men detta slags enighet hindrar inte motsättningar och konflikter. Gud är garant för apartheid, och man hänvisar till hans ord i kampen mot apartheid; varje mening i rasfrågan stöds med bibelcitat och bibeltolkningar. På ett sätt som knappast har motstycke i modern politik är debatten kring de centrala problemen präglad av religiösa meningsbrytningar.

Den reformerta, kalvinistiska kyrkan — jag begagnar detta uttryck, ehuru det finns tre skilda samfund — samlar en knapp majoritet av den vita och ungefär 40 procent av den färgade befolkningen; men denna kyrka har varit relativt litet inriktad på missionsverksamhet bland de svarta och hyser under 10 procent av de infödda kristna. Den anglikanska kyrkan har blott en tredjedel av den reformertas medlemsantal bland de vita, men dubbelt så många svarta medlemmar. De övriga kyrkorna är väsentligen missionskyrkor, med sina anhängare främst bland de svarta; ofta är det samfund i Europa och USA som bekostat och

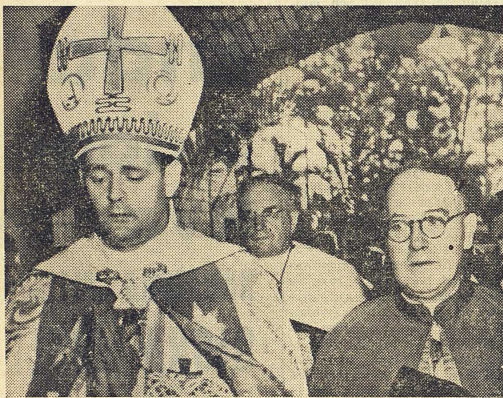
organiserat missionsarbetet. Metodistkyrkan, med 7—8 procent bland de vita, har en tredjedel av de svarta kristna anslutna. Den mest utpräglade missionskyrkan är den lutherska, med omkring 20 gånger flera svarta än vita. Här nedan anges de viktigaste kyrkornas medlemsantal (i tusenden) år 1946, det senaste år då siffror varit mig tillgängliga. Det bör tilläggas att den svenska kyrkans mission samlat omkring 21.000 svarta, enligt Missionsstyrelsens årsbok för år 1953.

Den reformerta kyrkan, som omfattar det stora flertalet boer, har av gammalt stött det vita väldet och segregationen. Här är det självfallet med segregation även inom kyrkolivet; det kan ej komma i fråga att vita och svarta beivrar gudstjänst i samma lokaler eller att svarta predikanter framträder inför vita åhörare. Flera av nationalismens ledare och inspiratörer är präster; Malan var präst innan han blev politiker, och professor Gerdener, Sabras chef, är den reformerta kyrkans mest auktoritative teolog. Gång efter annan har kyrkan i uttalanden betonat sin anslutning till regeringspolitiken. "De grundläggande principerna om separat utveckling (ord som den reformerta kyrkan begagnar i stället för apartheid) kan härledas ur Guds ord", heter det i en resolution år 1950. Hela segregationspolitikens motiveras med hänvisningar till bibeltexter och teologiska utläggningar.

Hur det går till kan exemplifieras med det anförande som C. B. Brink, ordförande i de reformerta kyrkosamfundens gemenskapsråd, höll vid den kyrkliga konferensen i Pretoria i november förra året. Han erinrade först om Guds ord i Första Mosebok: "Varen fruktsamma och förök Eder och uppfyllen jorden." För att uppfylla jorden måste, fastslog han, människorna bege sig åt olika håll. "Detta innebär att de måste splittras i särskilda grupper eller stammar... från begynnelsen var det Guds avsikt att mänskligheten skulle leva i skilda nationer och folk." Då människorna sökte trotsa Guds vilja genom att bygga

Babels torn uttalade Gud sina avsikter ännu tydligare: "Låt oss stiga ned dit och förbjuda deras tungomål, så att den ene icke förstår den andres tungomål." I det följande uppräknade Brink bibelställen där det talas om skilda folk och språk; i Uppenbarelseboken nämns exempelvis "en stor skara, som ingen kunde räkna, av alla folkslag och stammar och folk och tungomål". "Försök att genomföra enhet och jämlikhet", blev Brinks slutsats, "är att återuppliva den babyloniska andan... ett nytt försök att bygga Babels

visar en betydande samstämmighet. Kongregationalisterna: "Det är vår uppriktiga övertygelse att regeringens apartheidpolitik inte har någon sanktion i Nya testamentet och att den i själva verket står i direkt motsättning till Jesu lära." Metodisterna: "Ingen medlem av någon ras skall berövas politiska rättigheter eller privilegier blott på grund av sin ras." Anglikanerna: "Vi, kyrkans biskopar i Sydafrika, bedja er att ompröva era åsikter i rasfrågan och att med all kraft hålla på den krist-

Den katolske ärkebiskopen i Durban, D. Hurley (till vänster på bilden), är katolska kyrkans yngste ärkebiskop.

torn." Följden av sådana försök blir "vilddjur" enligt Uppenbarelseboken. Åtskillnad mellan vita och svarta "vilar alltså på fast biblisk grund"; bortsett härifrån måste "de kristna kyrkorna akta sig för att (genom gemenskap med de svarta) beröva Afrikas infödingar privilegiet att lämna sitt eget bidrag till utvecklingen av de kristna sanningarna". Slutligen gick Brink in på bibelställen som tycks tala för enhet och jämlikhet (t. ex. Paulus ord "här är icke jude eller grek, här är icke träl eller fri" etc.). Brink fann att det i alla dessa fall var fråga om

De kristna kyrkorna i Sydafrika

	Vita	Infödda	Färgade	Totalt
Reformerta	1.278.000	267.000	292.000	1.837.000
Anglikanska	375.000	553.000	186.000	1.114.000
Metodistiska	181.000	1.008.000	90.000	1.279.000
Katolska	118.000	373.000	56.000	547.000
Presbyterianska	95.000	164.000	5.000	264.000
Baptistiska	24.000	71.000	5.000	100.000
Lutherska	23.000	394.000	48.000	465.000
Kongregationalistiska	13.000	113.000	100.000	226.000

enhet och jämlikhet i rent andlig mening ("andens enhet i Kristus") och att man grovt vantolkade de heliga orden genom att vilja tillämpa dem på det yttre livet.

Det har länge funnits en liten minoritet bland de reformerta prästerna som ställt sig tveksam eller avvisande till dessa tolkningar. Professor Ben Marais markerade förra året en särmening i boken "Colour, Unsolved Problem of the West"; han refererade amerikanska undersökningar som undergräver föreställningen om de vitas överlägsenhet, tog avstånd från tanken att Bibeln föreskriver segregation och uttalade sig i visserligen ganska vaga formuleringar för en liberalisering av raspolitiken. Marais och en annan reformert teolog, dr Keet, uppträdde på den nyss nämnda kyrkokonferensen enligt dessa linjer. Det finns emellertid intet tvivel om att den reformerta kyrkan i det hela håller fast vid sin traditionella ståndpunkt. En kommitté har nyligen tillsatts för att definitivt fastställa Bibelns hållning till rasfrågan; professor Gerdener försäkrade mig att en överväldigande majoritet skall fastslå att Gud föreskriver apartheid och alltså står på klar nationalistisk grund.

Samtliga övriga kyrkor av någon betydelse kan mer eller mindre energiskt sägas vara motståndare till regeringens raspolitik och till den reformerta kyrkans bibel-tolkning. En rad auktoritativa uttalanden har nyligen samlats i en broschyr ("The Churches' Judgment on 'Apartheid'") som

na läran om Guds faderskap och människornas brödraskap i alla dess konsekvenser"; man fördömde i samma uttalande minskningen av de svartas och de färgades politiska rättigheter. Den katolska hierarkin antog i juni 1952 en liberal resolution, där det bland annat heter: "Diskriminering grundad uteslutande på hudfärg är en kränkning av icke-européernas rätt till mänsklig värdighet. Rättvisan fordrar att icke-européerna tillåts att successivt nå full delaktighet i landets politiska, ekonomiska och kulturella liv." Den lutherska riktningen har inte framfört någon gemensam ståndpunkt, och särskilt bland de tysk-lutherska grupperna lär det finnas sympati för regeringspolitiken. Den svenska kyrkans representanter intar en allmänt liberal hållning; i årsboken 1953 sägs det vara Guds avsikt "att landets färgade (alla icke-vita åsyftas) befolkning tillåtes gradvis utvecklas till fullt och ansvarigt deltagande i landets kulturella, ekonomiska och politiska liv"; vidare "konstateras att majoriteten särskilt av afrikanerna ännu ej nått ett kristet och civilisatoriskt utvecklingsstadium, som kan anses berättiga dem till omedelbart sammansmältande

med de vita till ett homogent samhälle".

De berörda kyrkorna är också i fråga om sin egen praxis vida liberalare än de reformerta samfundet. Någon fullständig likställighet råder dock inte, även om den i princip godtas. I regel hålls skilda gudstjänster för svarta och vita; ibland är det nödvändigt eller åtminstone försvarligt med tanke på språket, ibland är det en ofrånkomlig eftergift gentemot de vita församlingsbornas krav, ibland är prästmännen själva i viss mån påverkade av den härskande politiska ideologin. I stort sett är helt naturligt toleransen större inom de samfund som huvudsakligen har svarta medlemmar. Det står dock utom diskussion att den katolska kyrkan mest konsekvent drivit likställighetstanken och från den synpunkten är den liberalaste i Sydafrika. En viss ovilja framträder i förhållandet mellan de reformerta och de andra samfundet, alldeles särskilt mellan reformerta och katoliker. Kyrkonferensen i Pretoria, där ledande kyrkomän sammanträdde på reformert inbjudan — katoliker blev dock inte inbjudna — för att diskutera rasfrågan, har uppfattats som ett tecken på utjämning och kanske på mildring av den reformerta ståndpunkten, men det är ännu inte möjligt att bedöma dess verkningar.

Särskilda kristna sekter har i stor omfattning bildats bland de svarta. Deras antal beräknas nu till 1.300; de flesta sekterna har blott något eller några hundratals medlemmar, men totalantalet avslutna uppgår till flera hundra tusen. Den svenske missionären och professorn Sundkler, som skrivit standardverket om dessa ofta kuriösa samfund ("Bantu Prophets in South Africa") påpekar hur ofta de förkunnade läroarna speglar raskampen och rasförtrycket. Man tror på en svart Messias, på att de vita inte kommer till himmelen, därför att de haft allt gott på jorden, att de svarta skall härska i evighetsriket, eftersom de vita styrt under jordelivet. Kristendomen vrides så tillbaka till de fattigas och förtrycktas utopi.

Det återstår att diskutera missionen, i Sydafrika mer än kanske någon annanstans maktfaktor och inspirationskälla.

HERBERT TINGSTEN